

Lise Radøy
Oslo

En rapport fra IBUPs jubileumskonferanse

17 og 18 september feiret IBUP sitt 30-års jubileum med konferansen «Ghosts in the Nursery, Traumer i et flergenerasjonsperspektiv».

Om lag hundre deltagere hadde funnet veien til konferansen, der barne- og voksenanalytiker, Torhild Leira, var æresgjest. Torhild Leira er en av de fire barneterapeutene som for 30 år siden stiftet IBUP, og det var en stor glede å høre anekdoter fra den første tiden. Foreningen, ble den gang kalt Norsk forening for psykoanalytisk psykoterapi med barn og unge (NEPPBU), og fikk drahjelp fra den internasjonale foreningen, European Federation for Psychoanalytic Psychotherapy (EFPP), som ble etablert samme år. Foreningen hentet også inspirasjon fra den engelske barneterapiutdanningen, og var sterkt knyttet til Tavistock klinikken i London.

Nå, 30 år etter, feiret vi denne begivenheten gjennom en jubileumskonferanse. Tittelen på konferansen var hentet fra Selma Fraibergs kjente artikkel med samme navn. Artikkelen som er fra 1975, beskriver hvordan traumer overføres i generasjoner, og hvordan det er mulig å arbeide med relasjonen mellom mor og spedbarn i familier som

er sterkt traumatiserte.

Konferansen startet med et fem minutters klipp fra et intervju med Alicia Lieberman, der hun snakker om «the ghosts» og hvordan fortrenge følelser knyttet til traumatiske opplevelser, sperrer for og vanskeliggjør kontakt med eget barn. Hun understreker hvordan muligheten til vekst og endring ligger i nettopp å orke det smertefulle møtet med det fortrenge, og hvordan det gjennom nennsomt terapeutisk arbeid er mulig å snu et vanskelig og fastlåst relasjonsmønster mellom mor og barn.

Dette satte lys på konferansens hovedtema som altså var spøkelser i barnerommet, og hvordan disse spøkelsene kan overføres i generasjoner. Vi vet mye om ytre traumer og hva det gjør med et samspill, men å forstå hvordan ubevisste traumer og traumatiske erfaringer preger omsorgsgiver og dermed barnet, er ofte mer sammensatt og komplekst, og vanskelig å gjenkjenne i den kliniske sammenheng.

IBUP inviterte derfor foredragsholdere som i

løpet av to dager bidro til å øke forståelsen for nettopp dette.

Hovedforedragsholdere var Amanda Jones, May Nilsson, Liselotte Grünbaum og Agnes Hodi. Konferansens inneholdt også en parallell sesjon som omhandlet spedbarn, barn, ungdom og familie presentert av dyktige fagfolk tilknyttet IBUP-miljøet. I tillegg ble det lagt fram erfaringer fra et pilotprosjekt om korttids psykoanalytisk terapi med ungdom. Den siste presentasjonen var knyttet til «Ghosts» i Karl Ove Knausgårds forfatterskap, og omhandlet hvordan det å skrive også kan være en måte å bearbeide tidlige traumer og opplevelser.

I denne rapporten vil vi ha hovedfokus på Amanda Jones og hennes forelesninger. Men først litt om de tre andre hovedforeleserne:

May Nilsson, som til daglig jobber i Stockholm, ga den første dagen en tankevekkende presentasjon av behandlingen av en liten gutt med autisme-diagnose og hans foreldre. Der ble mors fødselsdepresjon en nøkkel til å forstå guttens vansker. Dagen etter viste hun gjennom tre kasuistikker hvordan barn kan bære med seg foreldrenes traumer.

Liselotte Grünbaum fra København presenterte gjennom begge dagene et arbeid med flyktningegutter. Den første dagen traff vi dem som gutter, barn som bar med seg sine foreldres traumer. Dagen etter fikk vi høre hvordan det var gått med dem 20 år senere. Betydningen av tidlig intervensjon ble tydelig.

Agnes Hodi er vi så heldige å ha fått hit til Norge. Hun er en internasjonalt anerkjent psykolog, psykoanalytiker og barneanalytiker, opprinnelig fra Ungarn. Hun snakket om å se det usynlige i barnets historikk og viste blant annet hvordan hun kunne bruke tegning og lek i terapien for å gjøre det usynlige synlig.

Amanda Jones

En av de fremste som arbeider med problematikken rundt traumer i flergenerasjonsperspektiv er Amanda Jones. Hun arbeider som psykoterapeut ved en klinikk i nordøst London. Klinikken er et offentlig tilbud spesielt rettet mot «perinatal health care». Her leder hun et tverrfaglig team bestående av 60 klinikere som arbeider med foreldre og spedbarns psykiske helse. Jones understreker viktigheten av å komme tidlig i kontakt med fa-

milier som strever med psykiske vansker, og tilbyr psykoterapeutisk hjelp til gravide kvinner og deres partnere. Klinikken har rammer som gjør det mulig å arbeide med familien de tre første årene av barnets liv.

Amanda Jones har bakgrunn som psykolog og har vært involvert i en rekke prosjekter både ved Tavistock-klinikken og ved Anna Freud-klinikken. Doktorgradsavhandlingen hennes omhandler en studie over hvordan mødres anvendelse av maladaptive forsvarsprosesser kan hemme og hindre spedbarnets utvikling. Hun hevder at det lille barnets psykiske utvikling er helt og fullt avhengig av foreldrenes psykiske helse, og har vært spesielt opptatt av hvordan kvinner med personlighetsforstyrrelser ved hjelp av terapi kan bli bedre mødre for sine barn.

I saker der alle røde lamper lyser og man tenker BARNEVERN, stiller gjerne Amanda Jones opp på dørstokken med et kamera over skulderen. Hun arbeider ofte med familier som er svært hjelpetrengende og reiser gjerne hjem til familien. I timen tar hun som regel opp en liten videosekvens av samspillet. Opptaket deles med moren ganske umiddelbart i timen, og de går igjennom opptaket sammen, snakker om det og prøver å forstå hva det er som utspiller seg.

På den første dagen av konferansen presenterte Amanda Jones et arbeid med en mor og en 6 måneder gammel gutt. Moren klarte i liten grad å forholde seg til den lille sønnen sin, og var fylt av angst, skyld og skam. Hun hadde destruktive fantasier om den lille gutten, noe som skremte henne og som gjorde det vanskelig for henne å være nær ham.

Amanda Jones understreket nødvendigheten av å vinne morens tillit for å kunne komme i posisjon til å arbeide med dette. Moren måtte våge og orke å møte den smerten det innebar å åpne for følelser og erfaringer som hadde vært for vonde å forholde seg til.

Det var fascinerende å se hvordan Amanda Jones gjorde det mulig å arbeide med den vanskelige relasjonen moren hadde til barnet sitt. Ved å snakke til moren gjennom å tillegge barnet en stemme, nådde hun fram til hennes angst og redslar, og til de vonde tankene og fantasiene hun hadde om den lille gutten.

Moren beskyttet både seg og gutten mot sine destruktive impulser, blant annet ved hjelp av en

fantasi om at alt annet var mer interessant for ham enn henne. Lekene, søsknene, alt var viktigere for ham. Når han så tydelig strakk seg etter henne og grep tak i skjerfet hennes, stoppet hun ham og la ham ned, vekk fra seg – samtidig som hun hvisket; «monsterboy».

Ved å vise mor hvordan den lille gutten gjennom sin atferd, formidlet hvor sterkt han ønsket å være nær henne, forsterket av de ord Amanda Jones lot ham si, kunne moren se at det lille barnet trengte henne, og at han forsøkte alt han kunne å komme nær henne. Hun adresserte morens angst og skam gjennom å la gutten si for eksempel:

«Kan du ikke se at jeg trenger deg, mamma, og at jeg bare ønsker å være nær deg.
 –Jeg tror kanskje du er redd for meg.
 –Kanskje du er redd for at jeg hater deg.
 –Jeg skjønner at det er vanskelig for deg å være nær meg hvis du er redd for at jeg er sint på deg og hater deg.»

Dagen etter gikk Amanda Jones dypere inn i arbeidet med familien, der målet var å snu det vanskelige relasjonsmønsteret og åpne for en god utvikling videre. Etter hvert som moren orket å møte og bearbeide sin vanskelige fortid, kunne hun skille mellom det hun selv tilla gutten av skremmende og destruktive fantasier, og den lille babyen, som var helt avhengig av hennes omsorg og nærhet.

Etter hvert fremkom det at moren hadde selv

vært utsatt for alvorlig omsorgssvikt, at hun i alle senere relasjoner hadde søkt bekreftelse på at hun var lite verd, og hvordan dette ledet til at hun ble mishandlet og misbrukt. Foreldrene til gutten hadde en vanskelig relasjon, og far kunne være voldelig. Begge hadde de hatt en vanskelig oppvekst.

I sin presentasjon viste Amanda Jones hvordan begge foreldrene i stor grad gjorde bruk av de tidlige og umodne forsvarsmekanismene splitting, projektiv identifikasjon, omnipotens og benektning. Når man i hovedsak fungerer på dette nivået i psyken, er det nesten umulig å se den andre som et eget individ adskilt fra en selv. Det blir vanskelig å kunne se og møte barnets behov for nærhet og kontakt, og tro på ens egen betydning som forelder.

Igjen ble nødvendigheten av etablering av trygghet og tillit, understreket som en forutsetning for å få til en forandring i form av psykisk vekst og modning.

Amanda Jones viste at dette var mulig, og at det gjennom psykoterapeutisk arbeid lot seg gjøre å snu vonde og destruktive relasjonsmønstre og dermed åpne muligheten for at det lille barnet kunne få utvikle seg videre på en god måte i relasjon til sin familie.

Konferansen ble avsluttet med at det ble vist et klipp fra samme intervju som det hele startet med. I dette klippet minnet Alicia Lieberman oss om at det heldigvis også finnes «angels in the nursery».

